

Vabilo na naročbo.

„Slovanski Svet“

završuje s to številko četrto leto življenja in stopi v svoje peto leto v isti obliki in z istim nespremenjenim programom.

Ta program obseza stremljenje za izvršitvijo nacionalne avtonomije za vse narode najprej cislitavske, potem pa tudi translitavske polovine naše celokupne monarhije; iz posebnih razlogov je naše stremljenje za izvršitvijo raznih historičkih državnih prav na drugem mestu; za ta del prištevamo tudi Slovence k historičkim narodom, ker spadajo pod pravo hrvaško. Vsporedna točka našega programa obseza stremljenje za povratom cirilo-metodijske cerkve med zapadnimi Slovani, dosledno tudi med Slovenci. Stremljenje za narodno avtonomijo, kakor za grško-slovanskim obredom se opira na člena XIX. in XIV. državnih osnovnih zakonov avstrijske, sedaj veljavne ustave.

V obče pa obseza naš program stremljenje za slovansko kulturo v znanstvu, umetnosti, gospodarstvu in vsem duševnem, kakor zunanem praktičnem življenju; s tem se ločimo od zapadnikov, naj se imenujejo liberalci ali konservativci, radikali ali zmerni, nacionalci ali kosmopoliti. Zato poštevamo tudi živo in mrtvo starino, prošlost in sedanjost med Slovani ter stremimo, da bi tudi Slovenci obudili se in utrdili na* podstavi onih kulturnih uslovij, katera jedino morejo rešiti od pogina ter v smislu historičkih tradicij in naravno razvijati slovanske narodnosti.

Kot jednoglavnih sredstev za namen dokazuje naš list neizogibno potrebo skupnega literarnega jezika za vse Slovane, in da bi bil tak obči jezik tudi celokupni monarhiji na dobiček in v podporo za njen obstanek, ker

bi branil, da bi ne premagalo germanizovanje različnih avstro-ogerskih narodov in bi se ne mogel porabljeni narodnostni princip v povečanje Pangermanije. Jedino ravnovesje med zapadno in vstočno kulturo, ne pa prevésje zapadne ali frankovsko-tevtonske kulture more obvarovati avstro-ogerske narode, s tem pa tudi avstro-ogersko monarhijo samo.

Naš slovanski program je po takem ne samo kulturen, nacionalno-avtonomistiški, ampak zajedno in ravno zaradi tega tudi eminentno avstrijski, torej patrijotiški in dinastiški. V verskem in cerkvenem pogledu je naš list katoliški in stremi jedino za povratom cirilo-metodijsko cerkve v uniji z Rimom.

V Avstro-Ogerski gospodovalne narodnosti, njih stranke in njih organi, sosebno zadnje desetletje, nasprotujejo takemu programu, in so dobile pomočnikov tudi med Slovani samimi za pobijanje tega programa.

V resnici pobijajo tudi naš list zaradi tega programa ne samo tujci, zagovorniki sedanje obče, zunanje in notranje politike in pristaši zapadne kulture, ampak tudi glasila, ki se izdajajo na Slovenskem v smislu zapadnikov in latinizatorjev.

Drugače pa odobrujejo naš program organi slovanskih narodov, avstro-ogerskih in zunanjih; da ga ne priznavajo neslovanski poljski listi, kakor listi sedanje bolgarske vlade, umeje se samo po sebi. Kakor prejšnja leta, odlikovali so slovanski listi „Slovanski Svet“ letos še posebe z neobičajnim priznavanjem in so tu in tam obžalovali, da ne izhaja ta list v kakem bolj razprostranjenem slovanskem narečju.

Vedno več priznanje dobiva naš list tudi na slovanskih zemljah in v obče med slovenskimi rojaki, naj si živé doma ali pa raztreseni po raznih državah in svetovih.

Mnogi, ki se ne morejo naročiti na list zaradi uboštvá, ali pa, ki se iz raznih vzrokov bojé biti naročniki, čitajo list pri drugih ali po društvih. Mnogo jih je pa, zlasti med nezavisnimi odvetniki, katerim bi naročba ne bila težavna, vendar pa ne podpirajo našega lista. V obče je za naš list ugodniše zunaj mest in trgov, v katerih so vajeni čitati bolj površno in po dnevnikih. Vendar pa je Trst mesto, katero ima največ naročnikov, in je še Gradec, ki nadkriljuje — Ljubljano!

Naročniki se nam množé, čitatelji in prijatelji lista pa še bolj. Imeli smo in imamo naročnike, ki podpirajo list gmotno še posebe, in ki naročajo list za sé in za druge. Kot posebni podporniki odlikujejo se seosebno naši vrli sotrudniki, kakor Roščin, dr. Celestin, Tvorcov, Lamurskij i. dr. Pri našem listu delajo slovanski in slovanski rodoljubi brezplačno, po najmanj plačujejo še tudi naročnino. Več rodoljubov je, ki želé dočakati dobe, ko bi mogli posebe podpirati list gmotno in duševno. Vsem tem prijateljem somišljenikom in raznih vrst podpornikom se tukaj posebe in iskreno zahvaljujemo.

Med slovanskimi listi je priobčevala Tržaška „Edinost“ tudi letos redno vsebino vsake št. „Sl. Sveta“; ona je pa tudi drugače zaslužila priznanje in zahvalo od naše strani, in se nadejamo, da ji ne bode to škodovalo, ker spoznanje, da je naš program dober, prodira v vedno širše kroge na Slovenskem. — Da je „Il Diritto Croato“ večkrat pohvalno navajal naš list, njemu ni na kvar; o drugih listih, ki so nam prijazni, je pa še vedno previdniše molčati.

Bojazen slovanskih listov je še velika; zaradi tega bi nam še danes mnogoteri teh listov, tudi če ne spada neposredno pod firmo latinizatorjev, ne hotel sprejeti inserata ali vabila na naš list. Gledé na to okolnost smo seosebno letos razposlali od vsake številke „Slov. Sveta“ večiztisov po raznih krajih „na ogled“; s tem smo dosegli vsaj to, da so Slovenci poprek vsaj zvedeli, da izhaja nekje list, ki se imenuje „Slovanski Svet“. Vsled takega razpošiljanja se nam je pripetilo mnogokaj, kar bi dalo snovij za humoristiške listke.

Ugajalo je našim čitateljem, da smo letos uvedli c i r i l i c o v naš list, in da moremo v vseh slovanskih jezikih priobčevati pesmi, spise ali odstavke po izvornikih. Kritika o tem, da so se priobčevale razne snovi v slovenskem jeziku, pisanem v cirilici, se doslej ni še oglasila. To delo bomo nadaljevali, kakor bomo priobčevali i nadalje pesmi in sestavke v izvorniku onih slovanskih narodov, ki rabijo cirilico v svoji književnosti.

Pojedine slovanske pesmi se bodo pojašnjevale, kakor se je to godilo nekoliko uže letos.

Z uvedanjem cirilice smo praznovali zajedno štiristoletnico tiska s cirilico, in z izdanjem posebnega odtiska „Martina Krpana“ v ruskem prevodu, smo dali slovanski književnosti podatek v zabeleženje, da se je letos prvokrat nekaj ruskega priobčilo na Slovenskem.

Kakor doslej, tiskale se bodo redno tudi bodoče leto v našem listu „Ruske drobtinice“, katere nabirajo naši marljivi sotrudniki. Ker je v teh „drobtinica“ mnogo zlatih zrn neruskim Slovanom v obči pouk, opozarjamo še posebe nanje.

Velezanimiva in važna bode velika razprava o rimski liturgiji, katero začnemo priobčevati takoj po novem letu; za njo bode sledila razprava o grško-slovanski liturgiji.

Mnogo prevažnega gradiva o slovanski kulturi imamo pripravljenega in je bomo pomeščali po razmerah prostora. Dejatelji in učenjaki slovanski in slovanski znanega, tudi slavnega imena so naši sotrudniki, in to ostane resnično, tudi ko bi ne podpisovali vselej svojega ali pravega imena.

V pogledu na duševno gradivo smo v ugodnem položaju; za drugo se pa tudi nadalje priporočamo našim prijateljem in somišljenikom, da se trudijo z razširjanjem našega lista v domovini, oziroma med slovanskimi znanci v tujini.

„Slovanski Svet“,

izhaja po dvakrat na mesec, vselej 10. in 25. dne meseca, in se pošilja naročnina izdajatelju „Slov. Sveta“ v Trst. — Naročnina znaša:

za celo leto	4 gold.
za pol leta	2 „
za četrt leta	1 „

Za ljudske učitelje in dijake velja:

celoletno	3 glđ. 60 kr.
poluletno	1 „ 80 „
četrtletno	— 90 „

Posamične številke so po — 18 „

Opomnja: V vsaki zadevi lista naj se čč. gg. naročniki obračajo do podpisanega. Ko bi ne došla kaka štev., naj se t a k o j reklamuje. N a r o č n i n a, prosimo vljudno, naj se nam pošilja kar možno od začetka leta. Stare letnike moremo oddajati s poštnino vred po 3 glđ.

Fran Podgornik,

izdajatelj „Slovanskega Sveta“ v Trstu.

Slovani leta 1891.

V političkem pogledu poprek letošnje leto Slovanom ni bilo ugodno; po največ je ostalo po starem, a mnogo se je obrnilo na slabše. V Rusiji ostane znamenito lani pričeto in še le letos završeno potovanje prestolonaslednika po azijskih državah in krajih. Pomenljivo je tudi potovanje carjevo po ruskih pokrajinah in gledé na zunanjo politiko dvokratno potovanje na Dansko, od koder se je vračal čez Nemčijo, ne da bi se sešel s cesarjem Viljemom. Najpomenljiviše pa je bilo letos, da je priplulo francosko brodovje v Kronstadtsko luko, kjer so se izražale simpatije med ruskim in francoskim narodom in vladama teh narodov. Ta dogodek je vplival in še vpliva na vso evropsko konstelacijo, dasi ni znano, ali ste se Francija in Rusija zavezali tudi po pisanih pogodbah, kakoršne vežejo srednjeevropsko ligo miru. Potem je prišel še ruski zunanji minister pl. Giers v Pariz, kjer so se ponovile izjave o iskrenem prijateljstvu Francije z Rusijo.

V gospodarskem pogledu, specijalno finančialnem, je tudi letos Rusija napredovala, dasi to zanikajo njeni nasprotniki. Židovstvo, angleški in nemški interesi so povzročili, da je zadnji čas padala vrednost ruskega denarja; a dejstva kažejo, da za to ni nobenega vzroka. Židovsko vprašanje je dovajalo letos v Rusiji do izganjanja in dosledno do izseljevanja židovskega življa. Poslednjega pa so se izbali v Ameriki, Angliji in v obče ravno v takih državah, kjer so obsojevali rusko protizidovsko politiko. Židovstvo se po svojih denarnih vladarjih in novinah maščuje nad Rusijo, da ji hoče škodovati materijalno in politički, ko jo slika kot na znotraj razdejjano, gospodarstveno onemoglo državo.

Letos je vsled bivše hude zime in potem nepretržne suše po nekaterih gubernijah slaba letina pritiskala velik del ruskega prebivalstva; zapadna Evropa, razun Francije, je porabila to za svoje spekulacije, in je nekako z veseljem opisovala in gledala bedo hudo prizadetega ruskega naseljenja. Ruski narod in ruska vlada pa delujeta nato, da bi iz lastnih sredstev odpomagala trpečemu delu prebivalstva. Tudi letos je ruska vlada gledala na prste baronom pribaltiških pokrajin, finlandskim nezadovoljnikom, pod tujim vplivom širečim se stundistom in nemškim naseljencem. Ukrenila je mnogo v pomanjšanje teh, za rusko državo neugodnih, oziroma nevarnih razmer.

Črna Gora, Srbija in Bolgarska so ostale v poprejšnjem stanju; Črna Gora molči in se trudi, da bi si utrdila varne meje nasproti turškim nepokojnikom. Srbija je ostala na tiru bolj slovanske politike, kakoršna je pričela lani. Z bivšim kraljem Milanom se

je nekako za državo ugodno vlada pogodila; zaradi Milana mora trpeti pa še vedno kraljica Natalija, katera je sedaj na ruski zemlji. Kralj Aleksander je bil letos dalje časa na potovanju v Rusiji, od koder se je vrnil preko Avstrije v Srbijo. Srbski narod kraljevine se vedno bolj zanima za Srbe, kateri živé skupno v pokrajinah zunaj kraljevine. Približevanje k Rusiji je spravilo Srbijo v nemilost pri zapadnikih in celó pri avstro-ogerskem zunanjem ministerstvu.

Nasprotno pa je Bolgarska v milosti Madjarov, našega zunanjega ministerstva in v obče zapadnikov ravno zaradi neslovanske politike svojega, doslej od Evrope ne še priznanega kneza in Stambulove vlade. Vendar pa bolgarski narod na široko ne smatra te politike stalnoj, dasi ne ume prav, kaj prav za prav namerja zapad ž njim in njegovimi narodnimi ter kulturnimi svetinjami.

Najslabše je z masami poljskega naroda zaradi neslovanske politike njegovega plemstva. Te mase se počutijo dobro, napredujejo gospodarstveno, kulturno in narodno jedino v Rusiji, v tem ko propadajo sosebo na Poznanjskem vsled germanizujuče velikonemške politike zaradi prodajanja poljske zemlje po plemstvu nemški, zato odločeni komisiji, potem pa zaradi renegatov poljskega plemstva, kateri izdajajo narod velikonemški politiki. V Avstriji so poljske mase spravili plemiči v slabo gmotno stanje, ker so se udali židovstvu in s tem izročili tudi gospodarstvo istemu židovstvu nad množicami narodovimi. Tudi letos je poljsko plemstvo poprodalo mnogo zemlje Nemcem in Židom.

Na Ogerskem so razmere za slovanske narodnosti stalno slabe, ker nimajo svojega zastopstva v državnem zboru. Gospodje so v politiki in državnem gospodarstvu izključno Madjari in njih židovski, vedno bolj množiči se pomagachi. Hrvaški zastopniki zastopajo madjarske, ne pa interese hrvaškega naroda.

V cislitavski polovini cesarstva so ob začetku leta razpisane državnozborske volitve povzročile nekoliko sprememb v državnem zboru; politika vladna pa je ostala stara, z jedinim razločkom, da je ista osrednja vlada pokazala očitniše svojo politiko in razum, s katerim hoče služiti državnim interesom. Hotela je vlada potlačiti narodnostna vprašanja, v tem ko si je stavila zadačo, da reši ta vprašanja. Razne izjave vlade do kazujejo, da ume ona smisel ustave drugače, kakor slovanski narodi in njih zastopniki, kateri sosebo po slednji čas vendar presoajo še povoljno to razliko o umevanju ustave.

Mladočehi, ki so nastopili na mesto Staročehov tudi v državnem zboru, so jedini, ki ne umejo samo te razlike, ampak se tudi praktično ravnajo po njej. Drugi Slovani lové rajši drobtinice v klubu konservativcev, nego da bi se postavili za odločno, narodov dostojno politiko. Poljski klub je primerno orodje in orožje sedanje, Slovanom jako neugodne politike; z njih pomočjo so se sukale in so se seosebno letos zasukale stvari proti Slovanom. Poljaki so pozitivno razglasili ravno letos mnogokrat separatiška, neslovanska načela in slovanski kulturi nasprotujoča ter sovražna strem-ljenja.

Slovani avstrijski so tudi letos razcepljeni, prvič, ker ni složnosti med temi narodi; potem, ker so razkrojeni tudi na stranke med seboj. Srbi v Dalmaciji in na Hrvatskem so stali tudi letos v nasprotju s Hrvati teh dežel; ne poslednji, ne prvi niso bili toliko srečni, da bi se približali ter kakor si bodi združili za skupno postopanje. V Galiciji se ume uže samo po sebi, da so Poljaki tudi letos nasprotovali Rusom; obe narodnosti se boriti, druga proti drugi.

V ruskem narodu so vrhu tega še razne stranke, katere še bolj oslabljajo narod do politiške onemoglosti; vse to je učinil tuji, pred vsem poljski vpliv.

Nečasten in škodljiv je bil tudi letos boj med Staročehi in Mladočehi. S slovanskega stališča je obžalovati to bojevanje, ker škoduje češkemu narodu samemu. Obžalovati je, da se obe stranki niste sporazumeli za skupno postopanje proti složnim nasprotnikom, kateri imajo toliko podpornikov v viših in celó zunanjih činiteljih. Nesložnost čeških strank škoduje Čehoslovanom vseh pokrajin.

Med Hrvati samimi je bil letos hud prepir med tako imenovanimi „Obzoraši“ in „Starčevićanci“; tudi tu zahteva interes narodov sporazumljenje, kolikor bolj vpliva isti prepir na hrvaško narodnost vseh pokrajin. Veselje so napravili letos jedino Slovenci in Hrvatje v Istri, ko so se složno borili in so konečno tudi premagali skupnega narodnega nasprotnika, kateri ima posebno pomoč v politiških tradicijah.

Slovenci so bili letos složni zunaj Kranjske, kjer je trajal vse leto prepir med narodno-napredno in takó imenovano konservativno stranko. Tudi v to deželo so zanesli z nova prepir vsled tujega, protislovanskega vpliva. Kljub slabemu zgledu s Kranjskega, kjer so se državnozbornske volitve vršile jako neugodno za slovensko narodno stvar, so ostali po drugih pokrajinah Slovenci složni in so tu in tam tudi napredovali gledé na politiško in gospodarstveno organizacijo.

Med zapadnimi Slovani deluje neslovanska politika tudi na cerkvenem polju, kakor kaže poseben članek v tej št. našega lista. Ta politika se poslužuje

tudi cerkvenih organov proti Slovanom, ker se čuti drugače preslaba, da bi jih premagala. Zaslepljenci slovanskega rodu pa tega ne morejo sprevideti in menijo, da koristijo Bogu, cerkvi in narodu, ako delujejo neposredno za Tevtonstvo in za to kar je združeno z njim. Na Hrvaškem, specijalno med Hrvati, Čehoslovani, Slovenci, in uže celó pri galiških Rusih se čuti moč tuje politike, rabeče višo hierarhijo za neslovanske namere. Ta tuja politika s pomočjo cerkvenih organov je škodovala tudi Slovincem seosebno letos jako mnogo, v tem ko se ji možato upira niže duhovenstvo in narod med Hrvati. Možato je zavračalo na letošnji sinodi v Levovu tudi rusko duhovenstvo tuje namere.

Shodov ali dogovorov med avstrijskimi Slovani v skupnosti letos ni bilo, da bi se zjediniili za skupno postopanje v narodno-politiškem pogledu. Parcijalno ali nekoliko skupnega za ta del je bilo v tem, da so se na razstavah dogovarjali, bolje, oživljali rodoljubi češki in hrvaški iz raznih dežel še posebe.

Skupnega programa avstrijski Slovani tudi letos niso zasnovali ne v državnem zboru, ne zunaj njega. O nacionalni avtonomiji so molčali; ta ni dejstveno napredovala za noben korak. Tudi za historiško pravo se niso združili, in takó je kazala neslovanska politika tudi letos nadmoč nad slovanskimi politiki in zastopniki. Dá, niti si niso vstvarili organa, ki bi pripravljaval avstrijske Slovane na zjedinenje za skupni program in potem za skupno postopanje.

Po vsem tem ostane resnično, da Slovani niso nikakor napredovali politiški; vsled tega pojde neslovanska politika drzno svojo pot naprej, ne meneč se ne za nacionalno avtonomijo in historiška prava v Avstriji, ne za upiranje češkega naroda nasproti Dunajskim punktacijam, ne za izvršitev narodnih pravogerskih Slovanov. Obče položenje je neugodno tudi politiki zunanjih Slovanov, in tako ostaje slovanskim narodom kot takim, da se po razmerah svobode za notranje razvijanje organizujejo toliko bolj za vsestransko kulturno delovanje.

Ugodniše je bilo letos za Slovane v kulturnem pogledu. Različne razstave, kakor francoska in azijatska v Moskvi, deželne, seosebno v Avstro-Ogerski Praška, Zagrebška in Kromeriška, zaslužijo tu prvo mesto. V obče so te razstave spodbudile Slovane k premišljevanju, učenju in delovanju na različne strani; očiten dobiček so imeli obiskovalci razstav neposredno; pravi in obči dobiček pa se pokaže še le pozneje v plodih sprejetih vtisov, naukov in spodbud.

Praška razstava, dasi ni kazala mnogo predmetov iz češkoslovanske prošlosti in še žive češkoslovanske svojstvenosti, je vendar vzdramila in navdu-

šila narod po vseh deželah takó, da je soglasno sklenil prirediti úže leta 1893. posebno narodopisno razstavo, in da úže po vseh krajih razni stanoví, ženske kakor moški, pripravljajo raznovrstno gradivo za to etnografsko razstavo.

Gotovo je mnogo vplivala Praška razstava tudi na sklep, vsled katerega priredé lastno razstavo tudi na Bolgarskem.

Zagrebska in Praška razstava ste vzbudili ljubezen do slovanske umetnosti v kroju in na druge strani; in trgovina z umetno-obrtníškimi predmeti iz Bosne in Hercegovine úže od prejšnjih let je dobila nove podpore ravno na Zagrebski razstavi.

Slovani raznih narečij, kateri so se shajali na letošnjih razstavah, se posebno Praški, spoznavali so se po mišljenju in zunanosti in tudi z dejstvom, da njih jeziki se ne razločujejo toliko v živem govoru, kakor v literaturi, katera zaradi nepopolnih alfabeta, oziroma popačene a z b u k e, dela umetne razlike med temi narečji. Mnogo spoznanja se razširi med slovanskimi narodi o resnici, da spadajo po čustvovanju in mišljenju, po delovanju in ukusu k posebnemu plemenu, katero je vstvarjalo in še vstvarja kljub mnogoterim vplivom lastne tvorbe po svoji posebni naravi, po pristnih svojstvih. V tem pogledu ostane vpliv letošnjih razstav nepreračunjene vrednosti za nadaljnje kulturno razvijanje slovanskih narodnostij.

Kakor se je zasnovala lani „Živaja Starina“ na Ruskem, ravno takó je začel izhajati letos časopis „Češki Lid“ na Češkem; oboje izdanje utrjuje in širi znanstveno podstavo slovanskim kulturnim svojstvom. Olomuški deželni muzej je priobčil letos III. del svojih, po vsem učenem svetu proslulih ornamentov; letošnji zvezek je razkril posebno, doslej v umetnostni zgodovini nepoznano umetnost slikarstva v cerkvenih pesmaricah, še ohranjenih po stranskih krajih se posebno moravskih Čehoslovanov.

Izšlo je tudi letos mnogo izdanj in knjig, v katerih so zbrane slovanske narodne pesmi, raziskovane in razgovarjane slovanske umetnosti, izkopenine in starine. Starinoslovje, kakor zgodovina, ki se dostajeti Slovanov, se je intenzivno in vedno širše obdelovala tudi letos.

Zasnovala so se razna pevska društva, katera so pokazala, da slovanska glasba ni preložena, ampak popolnoma na domačih tleh izrasla cvetica, katera vedno bolj ugaja ne samo Slovanom, ampak še celo tujemu ukusu. Še celó gledé na arhitekturo so začeli zapadni Slovani zanimati se za starine, ki kažejo svojstvene sisteme in strani lastnega slovanskega sloga, in etnografska razstava češka predoči leta 1893. dejstveno še ohranjena te vrste svojstva.

V obče so letos napravili Slovani velik korak dalje na polju lastne etnologije in etnografije. Učenjaki

slovanskega rodu so letos delovali na zgodovinskem polju, spoznavši, da je ta del za Slovane kakor hvalen, takó in še bolj potreben. Jugoslovanska akademija zasluži za ta del največe priznanje tudi letos; kajti priobčila je mnogo razprav, katere niso samo v obče važne se posebno za Jugoslovane, ampak vsled posebnih sedanjih razmer gledé na poučevanje in, rekli bi, direktivo naravnost aktuvalnega pomena.

V jugoslovanski akademiji sedé možje, ki razumejo napravljene sedanje dobe; torej tudi važnost predmetov za sedanjost, in to jih še posebno spodbuja k blagoslovnemu delovanju.

Praška akademija je začela še le letos delovati; zato ni še možno soditi o njenem napravljenu.

Kjer so Slovani popolnoma ali relativno samostalni, množili so si tudi letos učne, se posebno niže zavode in razna, kulturno in socijalno življenje pospešujoča društva; no, gibali so se v smislu napredka celo tam, kjer ne uživajo politiške, dasi zagotovljene jim svobode. Narodne žrtve doprinašajo v take namene celó najbolj pritiskani ostanki slovanskih narodnostij, kakor lužiški Srbi, ogerski, bukovinski in gališki Rusi, potem Slovaki, koroški Slovenci in istrski Slovani.

Množice slovanske se zavedajo vedno bolj, snujejo si preprosta pevska ali bralna in niže vrste gospodarska društva. Kar je najlepše in ginljiviše, začeli so izseljenci teh množic iz drugih svetov zavedati se med seboj v večí meri; utrjevati se gmotno ter pošiljati denarnih pomočkov rojakom v oddaljeno, nikakor ne pozabljeno domovino. V tem so krasen zgled slovaški naseljenci v Ameriki.

Vpliv tujstva, se posebno politiški, je zakrivil tudi letos, da ni bilo slovansko kulturno delo plodovito v večí meri: z druge strani pa ravno ta pritisk sili slovanske narodnosti, da se omejujejo na delo, katero se mogočnikom nad njimi ne zdi še nevarno. Vendar pa je delovala tuja politika proti slovanski kulturi tudi tam, kjer bi nepristranski narodi in državniki ne zasledili nevarnosti in pomislekov. Takó na pr. se dela v Bosni in Hercegovini na vstvarjenje posebnega „bosnjaškega“ jezika, in se je v ta namen vstvaril celó poseben časnik. Politika takega napravljena se sicer smeši pred vsem civilizovanim svetom; ali njej je samo do tega, da deli in slabi, naj drugi svet misli, kakor mu drago.

Važne izjave so letos kazale, da avstro-ogerski Nemci imajo neizmerno oporo v obči kulturi in literaturnem jeziku v Velikonemčiji, in da so vsled tega avstro-ogerski Slovani mnogo na slabšem. Izvajanje prave posledice iz tega za Avstro-Ogersko važnega dejstva bi tiralo do tega, da bi si državniki Avstro-Ogerske prizadevali tudi Slovanom te monarhije podati in po-

voliti iz njih lastnih pomočkov jednako kulturno oporo, da bi se torej oni povzdignili do jednakega skupnega literarnega jezika in skupne literature. Sedanji avstrijski naučni minister pa se je izrazil ravno v nasprotnem smislu, in izjave raznih avstrijskih ministrov so kazale ravno letos, da ne razumejo ali nočejo razumeti onih sredstev, katera bi tudi Slovane naše države okrepila in povzdignila do enakomočne slovanske kulture, torej do stopinje, na kateri bi zavladalo in ostalo ravnovesje med nemško ali zapadno in slovansko ali vstočno kulturo.

Samo doslednost takega napravljena je v tem, ako se delajo zapadnim Slovanom zapreke v stremljenju za povratom k cirilo-metodijski cerkvi; kajti ravno ta cerkev predočuje razne in bistvene vrste slovanske kulture, slovanskih svojstev.

Vidi se, kako načelne in velike so zapreke, ki se stavlja razvijanju slovanske kulture; z druge strani kakó malo uvažujejo Slovani okolnost, ki nimajo ta, kih zaprek. Drugače bi se bolj zanimali za stremljenje zapadnih Slovanov in bolje varovali svoje svetinje pred tujstvom. Takó pa je možno, da se niti Hrvati ne brigajo za širše rabljenje slovanske azbuke v književnosti, da se sicer boré za ohranjenje ostankov glagolice, da pa popolnoma prezirajo celokupni grško-slovanski cerkveni obred. Jednaka je na Bolgarskem, kjer gledajo kar indiferentno, kako zapadniki uvajajo celó protestantizem med njimi.

Kaže se, da, kakor drugod, sosebno pri Slovanih le sila, skrajna sila dovaja do prave zavesti o po-

menu narodnih in kulturnih svojstev, in da ta sila vzbuja protisile v brambo in ohranjenje teh svojstev. Sila zapadnikov je dandanes mogočna in intenzivna; in slovanski narodi so obujeni storili tudi letos na politiskem in kulturnem polju največ tam, kjer so jih pritiskali s tujo politikó in jim izpodkopovali dovolj očitno kulturna svojstva.

Zgodovina pa kaže tudi, da zapadniki so pokopali mnogo slovanskih narodov ravno s tem, da so bili ti prekasni in preslabi v svoji brambi. Zato je treba še pred največo silo delovati, sosebno pa obuditi kulturno delovanje med Slovani. Ravno avstro-ogerski Slovani vidijo najočitniše, na katere strani jih hočejo oslabiti in izpodkopati s tujo kulturo; njim je torej zadača, da utrdijo svojo kulturo in jo branijo od kulture zapadnikov. Avstro-Ogerski Slovani imajo dolžnost, da branijo sebe s pomočki svojstvene slovanske kulture, dajejo zajedno vzgled ostalim krvnim bratom, da ne prespé dôbe, v kateri je treba delati in čuvati, da se ne začnejo braniti, ko bi bilo uže prepozno.

Kolikor je svobode, toliko jo je treba porabiti pred vsem za oživljenje in utrjenje slovanske kulture; to zadačo so avstro-ogerski Slovani sosebno letos poprek razumeli, in da bi jo umevali oni in drugi Slovani vedno bolj, to je najiskrenejša želja vseh razsvetljenih slovanskih duhov.

Naj bode Slovanom leto 1892. v obče milo in ugodno!

Slovanska cerkev.

Pogled na letošnje gibanje in dogodke kaže, da se je boj povečal tudi proti slovanski cerkvi in njenim ostankom.

Nasprotniki in sovražniki slovanskih narodov poznajo zadnje trdnjavo, katera je še branila slovansko narodnost in slovansko kulturo. Dolgo časa so slovanski naobraženci spali, v tem ko je sovražnik izpodkopal slovanske najdraže svetinje. Sedaj pa je boj tako očiten, da se v obče odpirajo oči tudi onim Slovanom, ki so bili doslej indiferentni nasproti cirilo-metodijski cerkvi, in temu, kar je združeno ž njo.

Kakó napačen je bil in je oziroma še ta indiferentizem, naj dokazuje naslednje premišljevanje, katero se drži članka, priobčenega v letošnjem „Parlamentärju“ št 35, in katero je sedaj, konec leta, primerno v obče in gledé na cerkveno gibanje med Hrvati ravno sedaj še posebe.

Ona cerkvena organizacija, katero sta vstvarila Ciril in Metodij s pritrjenjem starega in novega Rima, da bi Slovanom kot naciji z lastno kulturo zagotovila znamenito historiško mesto, naletela je v frankovsko-tevtonski politiki zapada na nasprotnika, ki je stoletja delal nato, da bi iztrebil slovansko cerkev, da bi raznarodil slovanski narod. Prosledovanje, katero sta trpela Ciril in Metodij, in katero je občutil sosebno Gorazd, ko so se podili svečeniki slovanske cerkve moravske in panonske, je bilo slovanski cerkvi trpeti vsekdar, ravno ker je bila nacijonalna, ker je varovala slovansko narodnost in jezik, in ker je Slovane, ki se klanjajo državnemu partikularizmu, jedinila vsaj nacijonalno v kulturne narod.

Frankovsko-tevtonska zapadna politika je delovala vedno na porušenje slovanske cerkve; kajti slovanska cerkev je bila trdnjava slovanskega naroda in zapreka protislovanskim

načrtom, ki so si postavili za cilj, izvršiti raznarodovanje slovanskega naroda. Iz zgodovine slovanske cerkve se pa tudi razvidi, da se je dejanski posrečilo zapadu, da je po jedina plemena slovanskega naroda raznarodil, nekatera popolnoma, druga pa do polovine, in da je raznarodjenje po sledica izgube najprej cerkvene, potem pa državne samostalnosti.

Bistvo slovanske cerkve sestaja nekaj iz vstočnega obreda, iz staroslovanske liturgije in cirilice, nekaj pa iz avtonomije cerkve, katera avtonomija obseza sinodaliteto, volilno pravo in enakomerno udeleževanje duhovskega in posvetnega stanu.

Iztrebljenje slovanske cerkve, kakor je je sistematiški izvrševala frankovsko-tevtonska zapadna politika, sledilo je takó, da so polagoma jemali slovanski cerkvi kos za kosom, da se je odstranila najprej avtonomija, potem obred, naposled pa jezik in pismo. V sedanjosti se vrše dogodki, kateri dajo sklepati, da je zapadu do tega, da bi obseg, v katerem velja slovanska cerkev, kolikor se je ohranila pri ruskih, srbskih in bolgarskih plemenih, omejili še nadalje, da bi s tem omejenjem oslabili slovansko nacijo. Neki dogodki na polju slovanske cerkve kažejo nato, da ima slovanski narod pravo, bati se za svojo historiško in kulturno trdnjavo, ali, s kratka, da še dolgo ni završen zgodovinski proces, ki se je pred tisočletjem pričel proti slovanski cerkvi in se vrši na stoletja dolgo, temveč se ga ima zapad v sedanjosti poprijeti zuova, k čemur podajajo zapadni poskusi v Bolgariji posebno ilustracijo.

Srbskemu narodu, kateri je pred dvema stoletjema svoje avtohtonne soplemenike na Ogerskem in Hrvaškem povečal s Črnojevičevo naselitvijo, podelile so se cesarske predprave, in so se te poslej artikulovala v deželnih zakonih Ogerske in Hrvaške, in sicer z vsebino, da pravoslavni srbski narod je v svoji slovanski cerkvi avtonom. Kljub temu so ta narod nepretržno vznemirjali z zapadnimi poskusi, kakor kaže eparhija v Križevcu na Hrvaškem, in ni mogel on doseči popolne zasnove avtonomne cerkvene in šolske organizacije. Z razdelitvijo monarhije na dva dela je bil ločen od srbskega naroda tudi oni del romunskega naroda, ki ni sprejel unije z rimsko stolico, ampak je ostal pravoslaven in avtokefalen, in srbski narod se je brezuspešno napiral, da bi napravil red v avtonomnih zadevah v cerkvi in šoli, in je bil za Andjelića celó v nevarnosti, da bi izgubil avtonomijo in polagoma popolnoma slovansko cerkev. Srbski narod je premagal Andjelića, aprilski kongres se je pripravljali po volitvi Brankovića k redu avtonomije, ali zopet ni prišel do tega, ker je bil odložen in ni bil zopet sklican. Jedno leto je minulo, sedem eparhij je praznih, in ako bi umrl velepriletni Stojković, utegnilo bi se dogoditi, da bi škofovska sinoda ne bila sklepčna. Iz teh pojavljenj se dá sklepati na namerjeno oškodovanje interesov slovanske cerkve; ako madjarski oblastniki stremé za pomadjarjenjem latinske in evan-

gelske cerkve, je toliko umevniše, da madjarski zapadni pomagači sovražijo in preganjajo slovansko cerkev pri pravoslavnih Srbih v južni Ogerski, kakor pri zjedinenih Rusih v severni Ogerski. Avtonomija zjedinenih Rusov v severni Ogerski se je tudi uže zatrla, bistveni znaki njih slovanske cerkve se odstranjujejo, dá, na mesto staroslovanskega liturgiškega jezika se brez poprašanja uvaja madjarščina; konec pa je raznarodovanje historiško-ugro-ruskega plemena.

Po razdelitvi monarhije na Cis in Trans se je slovanska cerkev pravoslavnih Rusov in Romuncev v Bukovini, kakor tudi Srbov v Dalmaciji, postavila kot avtokefalna mitropolija, in imela se je njena avtonomija urediti najprej v Bukovini, potem pa v Dalmaciji.

Toliko pa se podviže zapad, da bi neposredno polatinil slovansko cerkev. Latinizovanje z Rimom zjedinjene slovanske cerkve galiških Rusov je nepretržno na dnevnem redu; avtonomija se je porušila, redovništvo se je reformovalo s tem, da so se samostani izročili jezuitom, in kakor je očitno kazala letošnje jeseni sklicana sinoda, bila je namera uvesti celibat, latinski koledar in izročiti semenišča jezuitom, in namerja se dalje, grški obred reformovati v latinskem smislu provincijalno sinodo še dalje polatiniti, dokler ne izginejo znaki slovanske cerkve in z njimi narodnost galiških Rusov. Iz zgodovine slovanske cerkve se dá kar možno natanko dokazati zapadna politika; ta je dosegla najprej dogmatsko unijo, potem polatinjenje, naposled raznarodovanje; vrhu tega se dá z zgodovino slovanske cerkve na Moravskem in Češkem osvetliti ista zapadna politika; kajti na Moravi in v Čeah je slovansko liturgijo grškega obreda odstranila liturgija rimskega obreda, pozneje se je odstranila celó poslednja, na to sledečo organizacijo Husa in Jeronima so pa porušili vsled Baselskih kompaktatov kot dogmatsko unijo z zapadom in naposled iztrebili siloma. Kar je zapad storil v latinizovanju z namero raznarodovanja Slovanov, sosebo na Češkem in Moravskem, je poglavje trpljenja, dasi zajedno slavno poglavje v slovanski nacionalni zgodovini, ko je dokazal slovanski narod, da ljubi slovansko cerkev in da se dá odgnati od nje jedino s premočjo in silo.

Da ni niti liturgija v staroslovanskem jeziku po rimskem obredu varna pred zapadom, o tem nas poučujejo dogodki v Dalmaciji, kjer se pri katoliških Hrvatih vrši rimsko-slovanska liturgija, ali jo sovražijo nepretržno ter odstranjujejo korak za korakom. Pri Slovencih in Hrvatih Primorske so jo uže iztrebili, v Dalmaciji se še vzdržuje s pomočjo svečenitva in naroda, s tem ko škofje, kakor v najnovejši čas škof Spljetski, Nakić, prepovedujejo rimsko-slovansko prvo peto mašo, napravljajo proti svečenikom preiskave in uporabljajo vse, da bi odstranili slovansko liturgijo rimskega obreda. Katoliški svečenik državni poslanec Perić pa se je zavaroval proti temu, izjavivši v imenu Hrvatov: „Mi bomo branili svoj staroslovanski liturgični jezik, kateri ni nič novega v bogoslužju pri katoliških Hrvatih v Dal-

maciji in Istri, in kateri se v najnovejši čas lehkomišlno prosleduje proti volji apostolskega rimskega stola na žalost našega naroda. Staroslovanski liturgiški jezik je naše historiško nasledstvo, naša narodna lastnina, uvedena pred tisoč leti v cerkev in obdarjena s predpraviciami od mnogih svetih očetov. Enciklika papeža Leona XIII. *Grande munus* velja staroslovanščini v liturgiškem jeziku. Mnogo izbornih škofov je junaški branilo te predpravice, bolje rečeno, to zgodovinsko dejstvo pri vsakem sovražnem naskoku, in mnogo odličnih svečnikov se dejanski poslužuje tega jezika še danes, kakor pred tisoč leti.

Preganjanje, katero se vrši od strani zapada nasproti slovanski cerkvi kot zaščitu slovanske narodnosti in jezika, kakor tudi kot obči kulturni in nacijski vezi slovanske nacije, odnaša se je d n a k o m e r n o na vse slovanske cerkve, naj si bode ta vstočna pravoslavna, kakor pri Rusih, Srbih in Bolgarih, ali pa zjedinjena z Rimom, naj si bode avtonomna ali pa brez vsake avtonomije, naj si ima slovansko liturgijo po grškem ali rimskem obredu; s kratka, dokler je kje tudi najmanjši sled slovanske cerkve, takoj se pokaže tradicionalno sovraštvo zapada in se napira, da bi odstranilo vsak sled. Ali to še ni dovolj, da zapad preganja slovansko cerkev v vseh oblikah in po vseh krajih: slovanski narod sam se pod politiškim pretekstom ali politiško pretvezo zavira, ako hoče vsled historiške zavesti in nacijske potrebe in kulturne zadače povrniti se k slovanski cerkvi, dasi so za tak povrat zakonita uslovja, in bi se zakonito zagotavljeni povrat imel varovati od državne strani, slovan. narodu odtegujejo nepretržno njegovo zgodovinsko nasledstvo, kedar so mu je vzeli nekoliko, in to mu odteguje

oni zapad, kateri zna vrednost slovanske cerkve po cirilo-metodijskem obredu ceniti mnogo bolje, nego vsi Slovani skupno. Zapad vé, kaj pomeni slovanska cerkev Slovanom, in odtod so prihajali stoletja dolgi poskusi, oslabljati slovansko cerkev, jo iztrebiti, da bi imeli zapadniki svobodno roko za raznarodujoče delo proti Slovanom.

Prešinjajoče spoznanje o visokem pomenu slovanske cerkve za nacijsko ohranjenje in kulturno delovanje je uže danes povoljno lastno skupni slovanski naciji, odkar se je ta dela nato, da bi spoznavala svojo lastno zgodovino, in iz zgodovinskega spoznanja poučila se za lastno vedenje ali postopanje. Silovitiši pa je naskok zapada sedaj zaradi tega, ker misli, da premaga na stranke razkosani slovanski narod, ker misli, da mu vzame trdnjavo v slovanski cerkvi, tu avtonomijo, tam cirilico, tu grški obred, tam staroslovanski liturgiški jezik, in naposled ker misli, da takó premakne dalje mejnike zapadnega težanja za vstokom in jugom. Ker pa je slovanska cerkev še vedno na poti načrtom gospodujočih narodov, sledé, potem ko se je izgubila državna samostalnost, sistematiški napadi proti slovanski cerkvi, in ako se slovanski narod ne pripravi do časa, pogoltne anti-slovanski načrt zopet žrtve in pretrese cela slovanska plemena v njih stanju. Slovanskih grobov ob Labi, Odri in Visli ni še dovolj: tevtonski zapad in njegovi madjarski pomočniki kopljejo ob Donavi velik grob slovanskemu narodu, in ako se slovanski narod ne postavi moško, potem bi utegnil pozen historik pisati nad tem mestom: Tu je bila nekdanj slovanska cerkev in slovanski narod! Sovraštvo zapada in nerazum Slovanov sta bila kriva njih poginu!

РОДНОЙ КРАЙ.

Засыпанный глубокими снѣгами,
 Какъ другъ въ землѣ молчить мой край родной...
 Стоит рѣка, окованная льдами,
 И дремлетъ лѣсъ подъ шапкой снѣговой.
 Въ дыму лачугъ, спасаясь отъ мороза,
 Заснулъ народъ. Какъ туча ходитъ сонъ,
 Безсиленъ ужъ. Совсѣмъ увяла греза...
 Запѣтъ — кому?.. Тутъ пѣсни — тотъ-же стонъ!
 Я уходилъ въ край солнца и свободы,
 Въ край яркихъ розъ и говорливыхъ водъ.
 Не зная сна, на праздникѣ природы
 Тамъ весело волнуется народъ

И жизнь кинить. Подъ сводами руины,
 Какъ будто-бы забывшими упасть,
 По вечерамъ рокочуть, мандолины
 И пѣснь звучить и вспыхиваетъ страсть...
 Но тамъ меня отчаянье томило:
 Миѣ чудился, далекий и глухой,
 Холодный край, раскинутый уныло
 Въ оковахъ льда, подъ шапкой снѣговой...
 На праздникѣ плѣнительнаго юга
 Миѣ видѣлась голодная страна,
 Забытыхъ селъ — убогая лачуга,
 Густыхъ лѣсовъ — угрюмая сосна.

В. И. Немировичъ-Данченко.

О ЮЗУСОВЕМ РОЙСТВѢ.

а)

(Св. Луке I. погл. од 26—38. врте.)

В шестый мѣсяц на послан ѿ был ангел Габриѣл од Бога в мѣсто Галилейско, катерему ѿ има Назарет;

К дѣвници, заржченей мѣжу, именем Иожефу, из дома Давидовега; има дѣвници ѿ па: Марія.

Ангел, вшедши к ней, ѿ рекел: здрава бѣди в милость обдарована! Господ с тобой; благословена си мей женами.

Она на видѣвши га, зматла сѧ ѿ од бесѣде нѣгове ни ѿ премышльвала, какошен бы был та поздрав.

Ангел ѿ па ней рекел: Не бой сѧ, Марія; ты си наша милост при Богу.

Ии глай, спочнеш в тѣлесѣ ни породни сына ни наречеш има нѣму: Іезус.

Он бѣде велик ни именовал сѧ бѣде Сын Всевышнѣга, ни да Нѣму Господ Бог престол Давида, отца Нѣговега.

Ии кральевал бѣде над хишой Якобовой на вѣке, ни кральству Нѣговему не бѣде конца.

Марія ѿ па рекла ангелу: како бѣде то, ко мѣжа не знам?

Ии одговоривши рекел ѿ ѿ ангел: Дух свѣтый приде на тебе ни моч Всевышнѣга тѧ обѣнчи; зато сѧ бѣде туди свѣто, из тебе пороено, именовало Сын Божій.

Ии глай, Елизабета, твоя тета, туди она ѿ спочала сына на старе своѣа дни, ни та мѣсяц ѿ ѿ шестый, нѣей, кій сѧ ѿ именовала неплодна.

При Богу нѣ немог: ча намреч нобена бесѣда.

Ии вставши ѿ рекла Марія: службеница сем Господня; бѣди ми по твоих бесѣдах. Ии одшел ѿ ангел од нѧ.

б)

(Св. Луке погл. II. од 1—21. врте.)

В тѧ дни изышло ѿ од цесаря Августа повелье, най сѧ попише вес свѣт.

(То пописованье было ѿ прво, ко ѿ Квириній Сиріоѿ владал).

Ии шли сѧ вси записат сѧ, всакій в своѣ мѣсто.

Напхтил сѧ ѿ туди Иожеф из Галилеѧ, из мѣста Назарета в Иудеѧ, в мѣсто Давидово, катеро сѧ именуе Бетлехем (кер ѿ был из хиша ни родовине Давидове),

Записат сѧ в Маріоѿ, заржченей си женоѿ, катера ѿ была самадруга (носѧча).

Пригодило се ѿ па, ко ста она два там была, наполнили сѧ сѧ днени, да породи.

Ии родила ѿ сына своѣга првенца ни повила га ѿ в пленица ни положила га ѿ в ясли: кер има нѣ было простора в гостилници.

В тей страни были сѧ па пастирье, катери сѧ бѣди ни стрѣгли поночиѧ стражж при чрѣдѣ своѣей.

Ии глай, ангел Господов ѿ пристѣжил к нѣм, ни слава Господня их ѿ обѣяла ни уплашили сѧ сѧ великкстрахом.

Ии ангел им ѿ рекел: Не бойте сѧ! кайти навѣщам вам великж радост, катера бѣде всѣм людем:

Кер родил сѧ ѿ вам денес спаситель (звеличар), катерый ѿ Христус Господ, в мѣстѣ Давидовем.

Ии то вам бѣде знаменье: вы найдете дѣтѧ в пленицах завито, лежаче в яслих.

Ии наглома была ѿ в ангелом множица войске небешке славаче Бога ни говораче:

Слава в вышавах Богу, ни на земли мир, в людах на благовольенѣ (добра воля).

Ии ко сѧ ангели одили од нѣх на небо, рекли сѧ пастирье друг другеми: Пойдиѧ в Бетлехем ни поглаймо то рѣч, кій сѧ ѿ там згодила, о катерей нам ѿ озналил Господ.

Ии поспѣшивши пришли сѧ ни нашли Маріж ни Иожефа ни дѣтѧ, лежаче в яслих.

Видѣвши на новѣдали сѧ, кар им ѿ было речено о том дѣтѧти.

Ии вси то слышавши, дивили сѧ сѧ тому, кар сѧ им повѣдали пастирье.

А Марія ѿ всѧ тѧ бесѣде схранила ни влагала их ѿ в срци своѣем.

Ии врѧли сѧ сѧ пастирье слава ни хвала Бога за все то, кар сѧ слышали ни видѣли, какор им ѿ было повѣдано.

Ии ко ѿ исполнило сѧ осем днѣй, да бы сѧ обрѣзало то дѣтѧ, дали сѧ нѣму има Іезус, катеро ѿ был наречел ангел, предно сѧ ѿ ше зачало в тѣлеси.

Ламуреній.

Ruske drobtinice.

Съ міру по нитѣхъ, голому рубаха

V baltijskih gubernijah so kmetje (Esti in Latysi) sklenili pomagati gladnim Rusom. Najbolj bogati pa so graščaki, večina kupcev in „literati“ — vsi Nemci. Oni pa izjavljajo, da pomoči ne morejo — nič.

„Sar. Dnev.“ pripoveduje, kako vsi stanovi, od činovnika do delavcev žrtvujejo, kolikor kdo more, da se olajša življenje gladojočim. Le je eden stan da se ne javlja, to je oni visoko-omikani stan, člani katerega govore dan na dan — za lepo plačo — lepo doneče fraze o človečnosti, o milosrđu itd. Ti gospodje so — ruski advokati, „sofisti“, besede katerih se nikoli ne soglasujejo z deli“.

Sedaj se je pojasnilo, koliko bodo potrebovali žita do nove letine. Kupili so žita toliko, da ga bode dovolj do 1. maja 1892. l. v onih gubernijah, kjer je bila slaba letina.

Na franc. izložbi v Moskvi je bilo okolo milij. obiskovalcev. Glavna svrha, je bila, da se zblížajo ruski potrebitelji s francoskimi proizvajatelji, da se tako razvije rusko-francoska trgovina. Razstava pa ni dosegla polnega vpeha: malo so se pre naglili. Vendar pa so mnogi razstavitelji, posebno tvorničarji bronovih izdelkov, dosegli dober dobiček. V obče se tožijo Rusi, da francoska kupčija ni dobro urejena, ker ima za posrednike navadno še vedno Nemce in Žide, kateri pa nimajo le francoske tovarne, marj raznih narodnostij in držav. Nemški izdelki so cenejši, zato se jih več prodaja. Ker pa ravno te nemške izdelke brezvestni posredniki večkrat prodajo za francoske, odbijajo se tako kupci za prave francoske izdelke. Največ se prodaja v Rusiji — nemškega blaga. Tudi francosko-ruska kupčija ni dovolj razvita tako, da blago vozijo neredko na primer angleške ali nemške ladije. Da bi le kmalu bilo bolje!

Ruski činovniki, o katerih se je pisalo in tudi klevečalo že tako mnogo, bili so iz vseh korporacij prvi, ki so od svojih časi nikakor ne mastnih plač začeli dajati gotov postotek za gladne. Sedaj ravna po tem primeru uradniki raznih tvrdek in pa same te tvrde. Tudi župnije je poklical sv. sinod na pomoč.

Po odredbi vlade delajo se v obširnih razmerah železnice ravno v gubernijah, kjer je bila slaba letina. Tudi je vlada doznala znatne vsote na zemska dela. Starci, otroci itd. se ve da ne morejo delati. Potem pa zima konča vsa dela, in glad se zagrozi v onih nesrečnih gubernijah, kjer so kmetje najbolj zadeti, pomeščiki pa menj, ker znajo bolje gospodariti. Zato pa so tudi napolnjeni železnični elevatorji (kjer se spravlja žito, dokler se ne odpelje dalje).

Kakor pri nas naš kmet, plačuje davke tudi ruski težko. Razne pijavke zlorabijo ga, vedoč, da mora plačati in zato prodajati pridelek, kakor se njim ljubi. Začeli so torej govoriti resno, da bi kmet, mesto v denarju, plačeval v žitu.

Na Kavkazu so za poskušnjo posejali juto. Vlakno je bilo prav dobro t. j. prve vrste. Torej bodo Rusi imeli sčasoma tudi svoje pita-vreče.

V jugozapadnih gubernijah imajo Poljaki mnogo posestev. Tožijo se pa, da ta poljska posestva se ne množe, marj so umanjšujejo po številu. Ruski veleposestniki in pa tudi ruski kmetje stopajo na njihova mesta, sicer ne vselej ali večinoma. Vendar pa se tolažijo Poljaki s tem, da so najemniki (arendarji) in oskrbniki velikih posestev skoro izključno — le oni.

„Руководство для сельскихъ пастырей“ trdi, da se v obče veselo dviga versko-naravno stanje ruskega društva. V teh drobtinica h je bilo že omenjeno, kako radostno je sprejemalo rusko

omikano društvo župne šole, ki jih vodi duhovščina. To zanimanje ne oslabeva. Ravno tako si želé tudi nedeljnega in prazničnega miru. Cerkveno petje goji se vedno bolj. Tudi posvetnjaki se vedno bolj zanimajo za verska vprašanja. Neredko svetsko-omikani ljudje gredo med duhovne in celo med monahe (samostance). Cerkev in društvo se bližata.

Pred nekolikimi leti je „oberprokurator“ sv. sinoda gospod Pobjedonoscev dal napraviti tako imenovane ulične knjižnice: pod steklo so listi raznih knjižic razstavljeni tako, da čitatelj more prečitati vse. Se ve da so te knjižice pisane v kristijanskem duhu. To so torej one narodne čitalnice, v katerih narod gotovo čita največ. Take knjižnice namerjajo ustrojiti po mestih in celo po večjih trgovskih selih in sicer pod nadzorom duhovščine. Pravijo, da časi v jeden dan čita 500 ljudi.

Da ruski drž. kredit stoji trdno, dokazuje dobro podpisano posojilo 3. (15). okt. Podpisalo se je 7½ krat več, nego se je želelo izdati obligacij (na 125 milj.) Nosijo pa te obveznice samo 3-77%. A mnogo so se mučili razni prijatelji Rusije, da to posojilo ne bi vspelo. Za Francoze je bilo podpisovanje — domorodno delo. Oni so podpisali ¼ vsega posojila, in to proti volji Rothschildov. Tretjino posojila so podpisali mali kapitalisti.

Ministerstvo notranjih del doseglo je, da so skoro vsa zemstva uvedla prodajo žita itd. na „vès“ (vago) mesto prejšnje mere. Tudi ministerstvo financov je zaključilo, da se bodo žito in drugi pridelki morali prodajati na „vès“. Uvedejo se za to mestne in zemske tuzulje (vèsi).

Velika sibirski železnica bode se gradila izključno iz ruskega gradiva.

Žganja se peče sedaj menj, ker so tvarine, rž itd. podražile se.

Mnogo govore sedaj, da se bode uvel dohodninski davek od uradnikov in sicer tako, da je finančno ministerstvo sklenilo, da bodo plačevali vsi uradniki v državnih, samoupravnih službah, potem uradniki delniških in železnih družtev s plačo nad 2000 rubljev 3% od plače, a potem bode ta postotek rasel progresivno.

Na Kavkazu in v bližnjih krajih bila je tako dobra letina, da leži sedaj na postajah vladikavkaške železnice nad 4 tisoče vagonov žita, in da je železnica morala prekratiti daljnji sprejem žita. Torej v ruskih krajih glad, v drugih pa žita izvoziti ne morejo, ker ga je preveč, premalo pa prevoznih sredstev. C.

Neki g. Radecky napravil je v Odesi otroški vrt, namenjen v prvej vrsti onim ubožnim otrokom, katerih roditelji se ne morejo ali se pa tudi nečejo brigati za-nje. Prošlega leta dobil je od Odeškega županstva prazen prostor za napravo vrta in preskrbel razne priprave priprave za otroške igre. Vsploh bil je tako velik, da se je časih zbiralo na tem vrtu do 2000 otrok. Bivanje v tem vrtu je bilo otrokom tako prijetno, da niso mislili niti na jed; kajti ko je sprva odpiral vrt že zjutraj, niso prihajali otroci domov h kosilu, kar je starišem bilo neprijetno. Zato je bil prisiljen g. Radecky odpirati vrt šele popoldne. — Ker pa je županstvo razvidelo veliko korist tega vrta, dalo je gosp. Radeckemu kmalu 1600 rub. podpore. S to podporo je gospod Radecky ukazal ograditi vrt, zasadil ga z drevesi, napravil zagrinjalo, da bi bivali otroci ob dežju ali vročini pod njim, in napravil različne zabave otrokom. Vse to jih je še bolj vabilo na vrt. Svojega „učitelja“, kakor so nazivali gospoda Radeckega, jeli so prav očetovski ljubiti. Do njega so imeli veliko spoštovanje in vzdrževali se vseh pouličnih razvad. Tako so se

učili otroci drug od drugega dobremu pod vodstvom človekoljubno-dobrotnika, katerih je mnogo med ruskimi bogatini.

Izseljevanje galiških Rusov, katero je bilo vzbudilo pred meseci veliko pozornost, se še vedno nadaljuje, sosebno iz krogov Tavoroljskega, Skalatskega i Zbaraškega. Agenti so razprostranili vest, da pok. prestolonaslednik Rudolf še živi in ustanavlja posebno državo v Braziliji, v katerej skrbi sosebno za naselbine ruskega naroda, ker mu je baje pomagal uteči ruski vojak iz nekega zapora onkraj morja. Vsaka družina dobi baje 12 oralov zemlje. V Tarnopolju je sedež posebnega agentstva za izseljevanje, kateremu pomaga velika množica drugih agentov po deželi. Glaven vzrok iz-

seljevanja je zatiranje in ubožstvo kmetov, za katere se poljske vlasti kar nič ne brigajo.

Nekoliko statistike pravoslavne cerkve v Rusiji. Leta 1890., 1. julija je bilo v Rusiji 691 samostanov, in sicer 425 možkih, 266 ženskih. Cerkvá je bilo leta 1887. — 59.242; duhovnikov je bilo 92.060; samostanskih in cerkvenih bolnic — 107, siromašnic — 726; knjižnic — 17.735. Leta 1886 je bilo pravoslavni 68,217.407; rodilo se jih je 3,827.280; umrlo jih je 2,583.859; poročilo 631.481. Leta 1887. je pristopilo k pravoslavju 14.726. Duhovskih učnih zavodov je bilo 3.145, gojencev pa 48.722. Miloščine došlo je leta 1887. v cerkve 11,839.935 rub. 79¹/₂ kop. K.

D O P I S I.

Dne 16. decembra 1891.

Iz Reke. [Izvirni dopis.] Po smrti Fiamina, književnika in rodoljuba hrvatskega, bil je imenovan po želji reškega magistrata, ki ima na reški cerkvi pravo patronata, župnikom dr. Bedini, profesor na senjskem semenišču. Njegov izbor je bil z veseljem pozdravljen v reških madjaronskih krogih, ker so vedel da ne bode dr. Bedini tak čuvar hrvatskih cerkvenih svetinj na Reki, kakor je bil njegov prednik, nego da bode na to delal, da jih odstrani polagoma. Zaupanje, katero so gojili Rečani in Madjari do njega, je on tudi kmalu po nastopu svoje časti opravljal. Prepovedal je rabiti nadalje hrvatsko liturgijo v reški župi, uvedel v cerkev italijanski jezik in potisnil s tem hrvatski jezik, ki je bil do tega časa jedino veljaven, na drugo mesto. Svoje postopanje opravljal je s tem, da je rekel, da je bila dosedanja uporaba hrvatske liturgije in hrvatskega jezika v cerkvi zloraba, ki je nastopila, ko je bila reška župa pripojena senjski škofiji.

Naravno je, da so se začeli hrvatski krogi za to stvar jako zanimati, in poslanec Barčić je tudi zaradi novosti, ki se uvaja na reški župi, jako ostro hrvatsko vlado interpeloval. Kak človek v obče in duhovnik posebe je dr. Bedini, pokazal se je, ko je madjarskemu dopisniku, ki je prišel nalašč na Reko in ga interpeloval o teh zadevah, svojo dušo razkril. O svojem vladiki, škofu Posiloviću, rekel je Madjaru, da je ta škof ultra-Slovan, pa da vodi vlado za nos in da se le navidezno kaže vladnim pristašem. Svojega duhovnega poglavarja torej smatra on licemercem.

Še bolj laskavo se je izrazil o svojih tovariših, trdeč, da ni v celi škofiji duhovnika, katerega bi mogel on zase uporabiti, ker so vsi odgojeni v hrvatskem duhu.

Da se uniči hrvatski jezik in liturgija popolnoma in hitro, predlagal je dr. Bedini nekaj prav imenitnega! Naj se odda reška župa kaki madjarski škofiji, in s tem da zgine zadnje znamenje hrvatstva na Reki. Magistrat reški je uže

na njegovi strani, guverner mu je tudi obetal, da mu pomore, in če dobi še ministra nastave in vlade, je stvar končana, in v 8 dneh je Reka „madjarska župnija“.

Ko je zvedelo iz časnikov duhovenstvo senjske škofije, kako se je izrazil novi župnik o svojem škofu, o hrvatski liturgiji na Reki, o duhovnikih diecezanskih sploh, vstalo je kakor na ukaz in odločno protestovalo zoper take nečastne napade. Protestovali so duhovniki iz vseh kotarov v spomenicah, ki so bile adresovane na senjskega škofa. Vsi protesti se strinjajo v teh-le točkah: 1) da je laž, kar trdi dr. Bedini o škofovem ultraslavizmu in licemerstvu, 2) da je brezsravno trditi, da senjska duhovščina ne pozna latinskega jezika. 3) Naj škof odločno dela proti odpravi hrvatske liturgije na Reki, in naj to naznani sv. stolu. 4) Da se mora energično protiviti izdajniški nameri, da se odcepi reška župa od senjske škofije, in poslednjič: naj kaznuje škof dr. Bedinija radi žaljenja škofovske časti, duhovstva in hrvatskega naroda sploh, naj ga prisili, da se pokori, ker ga bodo drugače smatrali klevetnikom, izdajico naroda in duhovstva.

S temi izjavami si je senjska duhovščina osvetlila lice kakor malokatera. V njih je izražena pokorščina svojemu vladiki, ljubezen do cerkve, posebno pa do naših svetinj hrvatske liturgije in ljubezni do naroda.

Dr. Bedini je v svojem pogovoru z madjarskim časnikarjem, da res je protizakonita uporaba liturgije na Reki, navel Madjaru kot dokaz neke podatke iz cerkvene zgodovine, ki se dostajajo uvedanja hrvatske liturgije v senjski diecezi. Dr. Štiglic, profesor na semenišču v Senju, mu pa je v „Obzoru“ dokazal, da je vse, kar je on pravil, neresnica, in se kar čudi, kako more kaj takega trditi pred svetom dr. Bedini, nekdanji profesor v Senju.

To navdušeno delovanje zoper nezakonito, da celó nedostojno postopanje župnika reškega je imelo to posledico, da se je dr. Bedini v svojem panmadjarstvu vendar le ne-

koliko ohladil in preklical, če tudi ne vsega, kar je bil ukazal poprej.

Zdaj imamo hvalu Bogu na Reki zopet hrvatsko liturgijo in hrvatski jezik v naši cerkvi, in držali se bomo

naših svetinj, s pomočjo vseh zakonov, dokler se bo dalo.

O nekih historiških razpravah dr. Štiglicá o hrvatski liturgiji poročal bodem prihodnjíc. Y.

Ogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

Čitateljem „Slov. Sveta“ za l. 1892. V rubriki o verskih in cerkvenih vprašanjih smo naposled v 20. št. „Sl. Sveta“ t. l. završili poglavje: „Liturgija v zapadni Afriki“. Gledé nato, da nam je bilo razpravljati obilo drugega gradiva, se posebno pa v pogledu nato, da je naslednje poglavje prevažno, in da torej ne dopušča, da bi se razložilo v prekršeni obliki, smo ta oddelek odložili za l. 1892.

Naslednje poglavje je namreč: „Liturgija rimske cerkve“. Uže samo ime kaže, da se to poglavje dostaje sešebno nas zapadnih Slavjanov, kateri nismo samo zjedinjeni z Rimom, ampak rabimo tudi rimsko liturgijo. O tej se nam je torej poučiti v vseh bistvenih in glavnih zgodovinskih točkah; na to nas veže še posebna dolžnost, in to sešebno, ker smo rimski katoliki, in ker ne moremo želeči, da bi latinizatorji pačili pravo katoličanstvo, kakoršno je od nekaj varoval rimski apost. stol pred prijatelji in neprijatelji. Ni pa hujših škodljivcev rimskega apostolskega stola, nego so latinizatorji, ki se kot zagovorniki vsiljujejo ravno istemu apostolskemu stolu pod obliko in pretvezo pravih katoličanov. Na Slovenskem so v zadnji čas poznani ti latinizatorji kot privilegovani rimski katoliki, ali, kakor so jih imenovali od jako pristojne strani, kot c. kr. rimski katoliki. Mi smo lani in večkrat poudarjali, kako važne so verske razprave v našem listu; mi smo to storili iz globokega in trdnega preverjenja, ker se nam dozdeva, da poznamo nekoliko obče gibanje zapadne Evrope, katero se obrača v prvi vrsti proti Slovanstvu, in ker vemo, da je s cerkvenimi vprašanji, sešebno rituvahimi, v tesni zvezi tudi jedno glavnih uslovij za obstanek ali pa neobstanek zapadnega Slovanstva. Kakor se zasuknejo stvari ugodno ali neugodno na to stran, tako Slovani zapadni rešijo ali pa ne rešijo svoje narodnosti. To je tako velika rasnica kakor so jo malo doslej premišljali naobraženci zapadnih Slovanov. Zato so dotične razprave v našem listu še posebnega pomena, za katerim se pač skriva okolnost, da so postavljene pod rubriko o kritiki slovenskega latinizatorja dr. Mahničá.

Poslednji je nekako s posmehom in zasmehom v svojem listu navedel one stavke, s katerimi smo naglašali važnost in imenitnost tu mišljenih razpravljanj v našem listu.

Mi smo samo pomilovali tak zasmeh, v katerem se je kazal zopet napuh.

Mi pa smo polni hvaležnosti, ne samo, da časté te razprave naš list, ampak pred vsem, da je mislečemu slovenskemu občinstvu dana prilika, doma poučiti se o stvareh, katere se dostajajo katoliške cerkve, slovenskega naroda, zapadnih slovanskih narodov in v obče vsega Slovanstva. Mi bi take razprave priporočali, tudi ko bi se priobčevala v prvem židovskem glasilu ali pa tudi v — „Rimskem Katoliku“! Zato pa menimo, da se mnogo zagreše proti katoliški cerkvi, proti slovenskemu narodu in v obče proti Slovanom oni teroristi na Slovenskem, kateri odganjajo slovensko svečeništvo od našega lista in dosledno tudi od verskih in cerkvenih [razpravljanj, s premišljevanjem katerih bi mogli koristiti katoliški cerkvi. Dr. Mahnič in njegovi somišljeniki se zagrešajo s svojim postopanjem tudi proti lastnemu načelu, katero uporabljajo na druge strani. Oni namreč so se urili in se še urijo s pomočjo poganske literature starogrške in starorimske, potem s pomočjo literature modernih ateistov, materijalistov in v obče nekatolikov; to je naravno, ker le tako morejo utrditi se v tem, kar jim je poštovati in predstavljati tudi drugim za pravo. Sedanji razsvetljeni in mili papež Leon XIII. gotovo ni priporočal filozofije Tomaža Akvinskega samo v smislu, da bi čitali bogoslovci izključno samo njegovo filozofijo, ampak da bi proučevali tudi druge filozofije z namenom, da bi toliko laže prav umeli in razpravljali pravo filozofijo. Dr. Mahnič je jedino s tem, da je čital prek in prek nekatoliškega Schopenhauerja, mogel navajati misli in stavke tega modernega nemškega modrijana, da bi pobijal ž njimi slovenske beletriste in v obče pisatelje. On, kakor hvali sam sebe, ima med svojimi čitatelji in naročniki samo naobraženo inteligencijo; dostojnost bi mu velevala, da bi pripisoval tej inteligenciji tudi toliko razsodnosti, da se ne dá takoj zavesti, ako bi čitala kaj drugega, nego „Rimsk. Katolika“. On pa isto inteligencijo drži na vajetih, da bi pač ne čitala „Slovenskega Sveta“. V vsaki številki svojega lista se on boji, da izgubi um in pamet ravno njegova izbrana inteligencija, ako bi pogledala sama z lastnimi očmi v predale našega lista. Take ozkosrčnosti mi nismo nikdar poznali, mi nismo nikdar od-

vračali slovenskih naobražencev od „Rimskega Katolika“ in drugih po duhu sorodnih listov; nasprotno smo priporočali, da bi naši čitatelji sami čitali tudi „Rimskega Katolika“, da bi se sami preverili o stvareh, ki se razpravljajo tu in tam. Ako bi bili dr. Mahnič in somišljeniki soglasni v svojih načelih nasproti „Sl. Svetu“, ne terorizovali bi slovenskega svečeništva, da bi ne čitalo tega lista, in ker postopajo za ta del nepretržno teroristiški, vzbujajo sum, da se bojé, da bi duhovenska inteligencija ne prišla na sled, kako delajo našemu listu in s tem po njem zastopani stvari krivico, ko slikajo naš list kakor belcebuba. Vsaj škofom in doktorjem bogoslovja bi imeli teroristi pripisovati toliko razsodnosti, kolikor jo imajo sami; a še gledé na više pastirje na Slovenskem skrbé, da bi ne čitali verskih in cerkvenih razpravljanja v našem listu. S tem povečujejo odgovornost, ki si jo nakopujejo pred svojimi načelniki in nižim duhoventvom. Dr. Mahnič in uredništvo „Slovenca“ čitata, oziroma se naročata na naš list; svojim enakovrstnim, jednakoizšolanim tovarišem pa tega ne dovolita. No, mi menimo, da slovensko svečeništvo ni še prodalo lastnega mišljenja in razsojevanja v monopol tej najnestrpnejši ali najneintolerantniši gospodi na Slovenskem.

Našim čč. čitateljem konečno naznanjamo, da bode poglavje „Liturgija rimske cerkve“ jako obširno; za njim bode sledilo poglavje: „Grško-slavjanska liturgija“, torej obe poglavji zanimivi in važni za slovensko naobraženstvo posvetnega in duhovskega stanu.

Uredništvo.

Radivoj Poznik, inženir c. kr. nižeavstrijske namestnije, nameščen več let v Dunajskem Novem Mestu, umrl je ondi v 42. letu življenja. Bolj na daleč poznan je kot izdajatelj „Slovenskega Almanaha“ od l. 1878 in istega, pa zaseženega izdanja za l. 1879. Bil je vzoren Slovenec in Slovan, ki je podpiral slovensko stvar in slovenske rojake po raznih potih. Med slovensko mladino na Dunaju je imel v svoj čas večkrat jako poučna predavanja. Naj v miru počiva v tuji, nekdanj slovenski zemlji!

V Čepovanu, občini na Goriškem, prične z letom 1892 nova čipkarska šola. Zasluge za njo ima poleg drugih posebno odnotni župnik Bl. Grča, ki se je trudil, da se je zato sposobila domača moč.

b) Ostali slovanski svet.

Tomsko vseučilišče. 22. okt. st. st. t. l. je bil „tretji godičnjy akt Tomskoga universiteta“. K 1. jan. 1891. je bilo 269 slušateljev in sicer 262 dijakov in 7 postranskih slušateljev. Avgusta meseca t. l. je bilo vsprejetih zopet 71 dijakov, iz njih 61 vzgojencev duhovne seminarije in 10 gimnazijalcev. Iz občega števila učečih se na Tomskem vseučilišču je bilo vzgojencev sibirskih gimnazij 66, gimnazij evropske Rusije 15, bivših vzgojencev duhovnih seminarij: sibirskih 20, evropske Rusije 154. Iz 262 dijakov je pra-

voslavnih 225, rimokatolikov 5, luterani 3, Hebrejcev 27, mahomedana 2. Prepovedatelj je bilo začetkom 1891. skupej 17, iz njih 1 profesor bogoslovja, 5 rednih profesorjev in 11 izrednih.

Svečana sjednica jugoslavenske akademije. V tej sjednici, ki je bila 10. dec., je govoril predsednik g. Jos. Torbar o raziskavanju prirode, trdeč, da se materijalističkim potom ne dajo raztolmačiti neki važni problemi, niti ne vzvišeni ideali. Potem je čital akademik Tkalčič tajnikovo poročilo o delovanju akademije. Letos je bilo čitanih 24 razprav, tiskane so knjige „Rada“ od 103 do 107, izdane so „Starine“, 2 knjige Smičiklasovi, „Pjesni Dinka Ranjine“, XII. zvezek rečnika (slovarja). Glavnica akademije znaša 413.008 gl. 92 kr. ali 14.986 gl. več od lani. Pokrovitelj akademije biskup Strossmajer poklonil je i letos 1000 gl. za izdavanje slovarja. Akademija je izdala letos 20 knjig v obsegu od 200 tiskanih pol. Za drugega tajnika je izbran akademik dr. Kosta Vejnović, a za člene dopisnike: dr. Gjuro Arnold, ravnatelj učiteljske šole; Milovan Zorčić, ravnatelj statističkega urada itd.

Klub avstrijskih narodnostij na Dunaju je 11. dec. priredil večer v praznovanje 10letnega obstanka. Došlo je več mladočeških državnih poslancev, kateri so zaradi sej v državnem zboru opravičili ostale tovariše. Redaktor češkega „Orla“, V. Kučera, je razvil imenom kluba program nadaljnjega političkega delovanja in je pristavil, da bode klub deloval nato, da bi se na Dunaju vstvarila češka stranka, ki bi se vjemala z obćim mnenjem v zemljah čeških.

V državnem zboru so se pri budgetni debati veliki in važni govori vrstili še le poslednje tedne. Imenovati je govore dr. Vašatega, Nemca dr. Luegerja, dr. Ad. Gregra, Slovencev dr. Ferjančiča in dr. Gregorca. Važne in pomenljive so tudi izjave, ki so jih dali v svojih odgovorih pravosodni minister grof Schönborn, grof Taaffe itd. Iz govorov in odgovorov se je pojasnilo, kakó misli vlada v obće, in to mišljenje ni Slovanom ugodno. Iz govorov navedenih poslancev pa je razvidno, da je vendar še nekaj zastopnikov, kateri imenujejo stvari s pravim imenom in gledajo nekoliko dalje. Gledé na obsežnost svoje kritike se odlikujeta sosebno dr. Lueger in dr. Gregorec. - Dr. Lueger se je potegnil za avstro-ogerske Slovane, o katerih, kakor priznava celó češka „Politik“, se je izrazil nemški kancelar pl. Caprivi jako preziralno; dr. Lueger je pa v obće primerno označeval trgovinske pogodbe, katere so se predložile sedaj tudi Dunajskemu državnemu zboru. Dr. Gregorec pa je označeval mišljenje naše vlade, dosedanje postopanje slovenskih in nemških konservativnih zastopnikov, potem duvalizem, stanje ogerskih Slovanov in naposled poudarjal, kakó bi se imela prestrojiti naša monarhija. Govora dr. Luegerja in dr. Gregorca sta pomenljiva in vredna, da ju priobćijo slovanski listi, torej tudi slovenski. Dr. Ferjančič je dobro poudarjal, da naj bi

Mladočehi poiskali one točke, ki so obče tudi Slovencem, ter je razglasil, da slovenski zastopniki ostanejo še v klubu konservativcev. Vidi se, da stari znanci se težko ločijo; to je najmilejše, kar je možno reči gledé na tako postopanje jugoslovanskih zastopnikov. Dr. Ed. Gregr je obsojeval razne vladne sisteme, ki niso bili nikdar ugodni češkemu narodu, in je razločeval med dinastijo in vlado. Zato so ga krivično napadali vladni in nemški organi. Kazal je dr. Ed. Gregr na to, da češki narod daje državi vsako leto po 118 milij. gold., da pa dobiva zato le malo od države. Napačno pa je povzdigoval isti Gregr ogersko polovino, češ, da samostalna Oggerska procvita tudi v gospodarstvenem pogledu. Dr. Ferjančič ga je jako vljudno z vsem pravom zavrnil, rekši, da tudi gospodarstveno ni vse v redu na Oggerskem. Slovanski zastopnik bi ne smel nikdar navajati Madjarov za slovanske težnje, in je obsojevati načelo, katero se skriva v navajanju takega primera. Slovanski narodi ne težé za takim federalizmom, v katerem bi gospodovalne narodnosti pritiskale po madjarskem zgledu druge narodnosti. Dr. Gregorec je stvari sedaj in tudi poprejšnja leta glede na Oggersko pojašnjeval, s tem pa tudi on posredno pokaral dr. Ed. Gregra.

V državnem zboru je dr. Herold tolmačil besede dr. Ed. Gregra v posebnem, jako dobrem govoru. Tekom budgetne debate je meú slovenskimi poslanci govoril tudi dr. Gregorčič; on, dr. Laginja in tovariši so stavili tudi interpelacije zastran poštnega in sodnijskega uradovanja na Primorskem.

Počitnice, ki bodo trajale do 8. januarija 1892, porabi osrednja vlada, da izvrši nekoliko imenovanj, katera se smatrajo koncesijoj nemški levici. Poslednja dobi tudi jednega člana v ministerstvu po naslovu brez portfelja. V obče se presukavajo stvari, kakor da bi bil dr. Ed. Gregr popsešil ukrepe grofa Taaffeja. V resnici pa se je on uže mnogo poprej pogajal z levičarskimi načelniki, in se mu zdi ravno sedaj primerno izvršiti, kar je namerjal.

Deželni zbori štajerski, solnograški in goriški so sklicani 28. dec.; prav za prav pa začnejo ti in drugi še le pozneje po novem letu delovati. To zakasnenje je provzročilo delovanje v državnem zboru, sosebno pa trgovinske pogodbe, ktere se bodo po novem letu razpravljale v državnem zboru.

Papež in staroslovenščina. Po poročilu „Kat. Dalmacije“ je začel v papeškem semenišču sv. Apolinarja prof. Denunzio predavanje staroslovenskega jezika. To je storil po želji papeževi. Sv. Oče papež je ustanovil v vatikanski knjižnici mesto „scriptora“ za slovanske jezike.

Češka akademija znanostij, književnostij in umetnostij je imela v 2. dan dec. t. l. v monumentalni srednji dvorani novega muzeja prvo slavnostno sejo v prisotnosti mnogih velikih dostojanstvenikov in številnega občinstva obogega spola. Sejo je otvoril knez O. Lobkovic kot zastopnik protektorja akademije nadvojvode Karola Ludovika. Poročilo tajnikovo našteva nove člene in podeljene podpore. Dne 31. oktobra je imela akademija 260.229 gld. založnega imetja;

pri tem niso všteti obečani, doslej pa ne še vloženi prispevki. Za posebne namere je založenega imetja 77.698 gld. Izdala je akademija za l. 1891. znesek 47.402 gld. Poleg obrestij iz zalogov dobiva akademija 10.000 gld. podpore od dežele in 16.000 gld. od države.

Biskup Strossmayer. Občina Vinohrady, predmestje Praško, je bilo imenovalo biskupa Strossmajerja svojim častnim občanom. Politiške oblasti, naposled tudi ministerstvo, so razglasile to imenovanje nezakonitim. Sedaj je bila stvar pred upravnim sodiščem. Zagovornik dr. Dyk razloži, da se biskup Strossmayer nima smatrati samo oggerskim nego i avstrijskim državljanom, ker je bil še pred duvalizmom imenovan častnim članom mnogih tudi cislitavskih mest. Mnogi primeri dokazujejo, da se zajedno more biti i oggerskim i avstrijskim državljanom. Tako je grof Harrach člen gosposke zbornice v Avstriji in velikaške zbornice v Oggerski, grof Palfy, knez Vekoslav Liechtenstein sta člana zastopniške hiše v Avstriji, a velikaške hiše v Oggerski. Zato naj se zavrže razsodba ministerstva notranjih del. Vladin zastopnik min. svetnik Helm predlaga, naj se odbije priziv, češ, da biskup nima avstrijskega državljanstva. Upravno sodišče se je posovetovalo nekoliko ur o tem predmetu, potem pa odbilo priziv kot neosnovan. Ta razsodba se opira na 1. čl. drž. osnovnega zakona o občem avstr. drž. pravu, kakor na čl. 9. češkega občinskega pravilnika. Ko se je uvedel duvalizem, premenili so se tudi zakoni o pravu državljanstva, in prej pridobljena prava častnega meščanstva danes nimajo vrednosti.

Narodni divadlo v Praze. Ravnatelj narodnega gledališča v Pragi g. Fr. Ad. Šubert je podal poročilo o 8. letu stanja tega gledališča. Razstavno leto je bilo jako ugodno. Za čas razstave od 15. maja do 18. okt., za 156 dnij, je bilo dano v gledišču 112 izvornih del od 23 avtorjev. Omenja z veseljem gibanje inoslovanskih igralcev za čas razstave, potem dramatiško šolo pri narodnem gledišču, poudarja pa tudi pomen vestne kritike gledé na mlade talente. Naposled poroča o znameniti umetnici Heleni Modzrejevski, katera je lani vstopila kot gost. Leto je bilo ugodno tudi v gmotnem pogledu. Po razstavi pa je obiskovanje oslabilo. Češkemu narodnemu gledišču je dana znamenita zadača; poslopje in vsa notranja uprava uže sedaj zadoščuje največim zahtevam. Tudi osobje je povoljno izbrano; pomisliti pa je, kakor nam je zatrdil osebno g. ravnatelj sam, da so temu slovanskemu gledališču na razpolaganje samo moči češkega rodu. Sreča, da je združena z gledališčem lastna dramatiška šola, in da so v Pragi v obče umetniški zavodi, ktere obiskujejo in bodo še v večji meri v bodoče obiskovali vzgojenci drugih slovanskih narodov. Potem pa ima vodstvo opraviti z občinstvom, ki je bilo doslej vzgojevano po tujih glediščih, pod tujim vplivom. Vsled tega se mora v igrah celó zgodovina uklanjati na ustopke tujemu ukusu, kakor smo opazili sami v igri, predstavljajoči husitsko dobo. Ustopke je napravljaj tudi

Slavjanskij, ko je hodil po zapadni Evropi, a je ravno s tem dosegal še posebe svoj namen. Polagoma se bode vzgojeval slovanski ukus tudi v Praškem občinstvu; ravno ravnatelj Šubert pa vzbuja največe nade, da polagoma pretvori Praško narodno gledališče po duhu iger in po ukusu zunanosti v pravo slovansko gledališče, katero bode blagodejno vplivalo na igralce raznih vrst in stopinj, kateri delujejo po raznih društvenih raztresenih slovanskih narodnostih. Ravnatelj Šubert, ki je dal inicijativo za bodočo češko razstavo narodopisno, je mož, da vzgoji slovanske igralce in slovansko občinstvo za narodno divadlo v Pragi.

Pravoslavna i latinska Srbadija na Rijeci — piše „Србодпан“ od 12. dec. t. l. — u bratskoj slozi i jednodušnosti svečano je proslavila na Aragjelov dan 25. godinu svešteničkog službovanja protopopa Jove Šorka na Rijeci. Ovoj svečanosti srpske pravoslavne občine pridružila se svim srcem i vrla rimokatolička — latinska — Srbadija . . U današnjem broju donoimo javnu zahvalu, kojom se srpska pravoslavna i latinska omladina zahvaljuje Srpstvu, koje se sa svih strana sjetilo milog nam slavljenika. Daj nam Bože što više takih pastira, koji će sobom da nas spajaju sa svih strana — bez razlike vjere. Privilegovanim rimokatolikom na Slovenskem v pouk!

Vereščagin je poprodal v Ameriki vse slike, katere je bil razstavil tamo. Za 110 slik je dobil 73.635 dolarjev. Za sliko „Kristus na križu“ so plačali 7500 dolarjev; ta slika obvaruje se za Rusijo; kupil jo je Rus Peter Aleksandrov in jo podari ruski cerkvi.

Književnost.

Poezije. Zbirka liričnih pesem, fantazij, humorističnih balad, rapsodij, satir, pripodob, basnij, prislovic, epigramov, balad in junaških pesem. Zložil Fran Andrejevič Zakrajski. V Gorici. Založil Anton Jeretič. Tiskal A. M. Obizzi, 1891. Knjiga, razločno, čedno tiskana na debelem papirju, obseza 144 str. Avtor novega dela je uže davno znan kot pisatelj slovenski, seosebno tudi kot humorist in satirik.

V tej knjigi nam podaje po obliki in še bolj po vsebini jako različnih pesmij. V njih so v obče zdravi nazori; mišljenje, ki se razkriva v raznih predmetih, vzbuja čvrsto in krepko čustvovanje in spodbuja k vstrajanju in pogumnemu življenju tudi v najtužnišem položaju. Pesnik, ki je sam doživel več hudega in slabega, ima za lastno vodilo optimistiško nazorje in to presaja tudi v svoje proizvode. S tem se ugodno razlikuje od pesnikov črnogledcev, ki sentimentalno opevajo svetobolje ter mehkušijo seosebno v mladini mišljenje, čustvovanje in naposled praktične sile. Iz

teh poezij veje pa tudi duh, ki ne nasprotuje narodnemu in slovanskemu mišljenju. Mislim in nazorom odgovarja pa tudi oblika in zares krepk slog; slovenščina je poprek pravilna, in je tu pa tam pesniku ušla kaka beseda, ki kaže na narečja primorskih Slovencev. Takó so poezije Frana Andrejeviča Zakrajskega razvedrilno čitivo, duhu slovenskemu krepilna hrana. Zato te „Poezije“ tudi radi priporočamo.

Sebrani spisi Jana Nerudy. Pořáda Ig. Hermann. Díl I. Drobné klepy. V Praze, nákladem knihkupce Fr. Topiče. Delo bode obsežalo 12—14 snopičev. Z izdavanjem spisov znamenitega, pred meseci umrlega češkega pisatelja Nerude se stori češkemu narodu velika usluga. Sešit stoji 16 kr. Sledili bodo snopiči, v katerih bodo pomeščeni: Arabesky, Protisrsti, Obrazy s ciziny, Malostranské povídky, Balady a romancé itd.

Didaktika česká Jana Am. Komenského. S rukopisem nově srovnal dr. J. V. Novak, gymn. profesor v Praze nákladem J. L. Kobra. Cena 1 gld. To delo Komenskega spada med najboljše njegove spise in v obče dela te vrste; K. je delo sam posvetil „narodu českému a všemném přednost a zprávu v něm držícím,“ dasi sam ni doživel izdanja v izvornem jeziku. Novo izdanje je prirejeno po originalu, ki se hrani v češkem muzeju v Pragi. Tudi slovenski učitelji segnejo in naj sezajo po tej izborni knjigi.

Pokyny pro II. slet všesokolsky, svolaný českou obcí sokolskou do Prahy v dnech 27. až 30. června roku 1891. V Praze. Nákladem české obce sokolské. Tiskem dr. Ed. Grégra 1891. Priložen je knjižici tudi „Plan zemské jubilejní vystavi* r. 1891. Prvo poglavje poročila „Sokolstvo slovanské r. 1891.“ pravi: „29 let šteje naš Sokol, poklican k vpovznesenju telesnih in нравnih sil v narodu českem. Prva jednota (društvo) je bila ustanovljena 16. febr. 1862. v Pragi, v istem letu je nastalo nadaljnjih 10 novih skupin; danes šteje se v Čeah 75, na Moravi 40, v Slezku 2 in na Dunaju 3 sokolske jednote, skupno 220 jednot čeških, katere štejejo okroglih 24.000 členov. K temu se pridružujejo 3 jednote na Nemškem in okolo 30 jednot v Ameriki. Vse jednote skupej imajo okolo 400.000 gld. imetja. Od 1884 so se jednote začele združevati v župne zveze (svazky župnf).

Z naši kroniki. Historické povídky, jež mladeži napsal Karel V. Rais. Nákladem F. Šimačka v Praze. Cena 1 gld., lepo vezana 1 gld. 60 kr. Ta knjižica obseza najlepše pripovedi, navdahnene z vročim domoljubjem, govoreče s preverjenostjo k srcu mladine. Povedi v njej je 14, kakor na pr.: Pro Soběslava. — Návrat sv. Václava. — V Poděbrad. — Na Slovanech. — Za Prahu. — itd.

Královské hlavní město Praha i předměstí jeho Karlin, Smíchov, Kral. Vinohrady a Žižkov dle výsledku popisy obyvatelstva za dne 31. prosince 1890. [Vydala statistická komise Král. hlav. města Prahy a spojených obcí. V Praze. Cena 30 kr.

Těsnopisné Listy. Ročník XX. Redaktor Jos. Kroncl v Praze č. 787—II. Nákladem I. pražského spolku stenografu Gabelsbergerských. I. in 2. číslo v oktobru přičetega letošnjega letnika obsezati poleg tesnopisnih snovij v tekstu z latinico poročila: „Výrok poroty vystavní“, potem: Čtvrtý sjezd těsnopiscou českých a první sjezd stenografou slovanských v Praze dne 15. a 16. srpna 1891. V 2. št. je tudi: „Zpráva o rozvoju tesnopisu v Bulharsku v letech 1890. a 1891.“ O shodu slovanskih stenografov meseca jul. t. l. bomo še poročali; čakali smo poročila, kakoršno podajajo sedaj „Tesnopisné Listy“ češki: ti listi s tipografsko prilogo izhajajo sredi vsakega meseca. Naročnino (1 gld. 50 kr. za celo leto) prejme gosp. V. Pašek v Jilske ulice č. 12. Ta list je priporočati tudi drugim slovanskim stenografom; kajti on razpravlja ravno obča vprašanja o stenografiji in se posebno, kakó bi Slovani po svoje razvili dosedanji Gabelsbergerski sistem ali pa vstvarili samostalno stenografijo za Slovane.

Стилистика, учебникъ за IV. классъ на държавнитѣ и общински училища. Съставилъ Н. Станевъ. Издание на Д. В. Манчевъ. Пловдивъ 1891. Цѣна 1 л. и 30 ст.

Граматически упражнения, курсъ за третя и четвърта учебна година. Нарисалъ Д. В. Манчевъ. Пловдивъ, 1891. Ц. 60 ст.

М. Ю. Лермонтовъ. Личность поэта и его произведения. Опытъ историко-литературной оцѣнки Н. Котляревскаго. С.-Петербургъ, 1891. г. Цѣна 2 р.

Славянское Обзоріе, ежемѣсячный историко-литературный и политический журналъ, подъ редакціей проф. импер. Варш. унив. Ант. Сем. Будиловича. „*Slavj. Obozr.*“ bode ime novemu mesečniku, ki bode z novim letom 1892 začel izhajati v Petrogradu, in sicer namesto „Славянскихъ Извѣстій“, katera se prekvatijo koncem t. l. Program novemu časopisu je naslednji: I. Članki in razprave o slavjanskih literaturah, slavjanski etnografiji, historiji in politiki. II. Korespondencije. III. Letopis dogodkov slavjanskega življenja na poljih: političnem, religioznem, družbenem in literaturnem. IV. Kritika in bibliografija. V. Poročila o delovanju slavjanskih društev in drugih podobnih zavodov. VI. Zmes. VII. Priloge: prevodi iz proizvodov slavjanske beletristike. VIII. Portreti slavjanskih dejateljev. IX. Objavljenja.

Soglasno s tem programom „Славянское Обзоріе“ stavi sebi v zadačo razpravljanje v obče pristopni obliki vprašanj o sočasnem položenu in historički prošlosti Slavjanov vstočnih, južnih in zapadnih, v zvezi z življenjem in

zgodovino drugih historički zvezanih ž njimi narodov krščanskega vstoka. Vodilna misel časopisa bode ideja duhovnega bratstva teh narodov, katera je v širokem kulturno-historičkem značenju. Vprašanja slavjanske literature, etnografije, historije bodo stala v izdanju na prvem mestu. „Slavjanskoje Obozrenje“ bode, kakor se je nadejati vsled zvez uredništva z dejatelji vseh slavjanskih zemelj, prvi osrednji organ za navedena vprašanja in obča dela grško-slavjanskega sveta, v odnašanjih k azijskemu vstoku in romano-germanskem zapadu. Važnost teh vprašanj za osode Slavjanstvo in vsega človeštva vzbuja v uredništvu nado, da dobi v svojih stremljenjih podpore pri rusko-slavjanskih novinah in društvih. Pojedini zvezki časopisa bodo obsezali od 8 do 10 tiskanih pol; izhajali bodo v drugi polovini vsakega meseca. Cena v Avstro-Ogersko znaša na leto 8 rubljev ali 10 avstr. gld. Naročnina se pošilja redктору-izdajatelju prof. A. S. Budiloviču (v Varšavi, na Kruček ulici g. št. 13., ali pa v znane knjigarne večih mest, na pr. Heruca i Co., Glazunova v Petrogradu; potem Librairie Russo-Slave H. Roskoschny v Lipsiji; Ed. Valečka v Pragi; G. Szelinski na Dunaju; L. Hartmann v Zagrebu itd. S „Slavjanskim Obozrenjem“, kakor se nadejamo, bavili se bomo često tudi v našem listu; Budilovič je slavist prve vrste, učenjak kar možno širokega „obozrenja“, zaresen, globok mislilj, v svojem slogu metodičen, jasen, jednat, kakor malokdo. Uže samo ime tega znanstvenika in plodovitega slavjanskega pisatelja daje poročstvo, da bode „Slavjanskoje Obzrenije“ izboren list, in da to podjetje radostno pozdravi ves naobraženi slavjanski svet. Mi Jugoslavjane v obče še posebe opozarjamo na „Slavjanskoje Obzrenije“, katero pomenja velik napredek v slavjanski literaturi.

Listnica uredništva.

Tej 24. št. „Slovanskega Sveta“, je priloženo „kazalo“ vsebine za l. 1891. Iz njega je med drugim tudi razvidno, da je bilo pomeščeno letos mnogo slovenskih pesmij in proze v cirilici.

V pogledu na nove naročnike navedemo slovansko časopisje v 1. št. Slov. Sveta l. 1892. Kolikor bode možno, posejevali bomo proti odškodnini poštnine tudi l. 1892. slovanske časopise, novine in kolikor toliko tudi knjige. — Na razna vprašanja, ki se nam stavljajo od raznih strani, radi in dosledno odgovarjamo, samo nagloma ne moremo, ker ni vselej časa. — Vsem onim čč. gg. naročnikom in prijateljem našega lista, ki so tekom leta se po kakoršni poti koli z lepimi željami in voščili izražali in se še izražajo nasproti nam, zahvaljujemo se odkrito in iskreno. Naj bodo preverjeni, da nam služijo njih besede v veselje in spodbujenje. Srečno novo leto!

Popravki: k 22. št. „Sl. Sveta“. Str. 365 leva 23. vrsta zgoraj: ne nam. se; str. 368 desna 27. zg.; posebnega; nam. potrebnega; 369 leva 1. vrsta spodej: izročeni mi; desna 10. vrsta spodej: pr obujajo; 376 leva 5. vrsta zdolej: Blota nam Btota.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.

